

L'ECONOMIA CATALANA EN UN ESTAT INDEPENDENT NO MEMBRE DE LA UNIÓ EUROPEA

ESCRIT PER RUBIROLA, MIQUEL
Economista i Polític

Es pot donar a la ciutadania una explicació racional i clara de quins serien els nous paràmetres que podrien afectar l'economia catalana dins o fora de la Unió Europea, en el cas d'una independència política.

1. Preàmbul

Ara fa un any el debat principal al nostre país era analitzar si l'economia catalana podria ser viable o no en el cas d'assolir Catalunya un estat polític independent. La preocupació de la societat catalana respecte d'aquesta viabilitat econòmica també es va centrar en si el nou estat podria pagar o no les pensions dels jubilats catalans, un cop esdevinguda la independència política. En el número 114-115 d'aquesta revista de la Fundació Rellu –Octubre 2012/Març 2013-- vaig analitzar aquests aspectes en un article de títol “L'economia catalana en el marc polític de la independència”.

Les declaracions d'alts representants de la Unió Europea el passat mes de setembre respecte a l'exclusió automàtica de Catalunya de la Unió Europea en cas d'independència política, han motivat que ara l'interès de la societat catalana estigui centrat a analitzar les conseqüències d'una Catalunya independent en relació amb la Unió Europea.

En contra del relativisme dominant segons el qual totes les anàlisis són subjectives i només expressen la voluntat i els desitjos dels autors en funció de les seves ideologies, crec que es pot donar a la ciutadania una explicació racional i clara de quins serien els nous paràmetres que podrien afectar l'economia catalana dins o fora de la Unió Europea, en el cas d'una independència política.

Un exemple d'aquesta objectivitat el van donar ara fa un any quinze economistes catalans de prestigi quan van publicar a *La Vanguardia* un article amb el títol “Independència, Euro i Unió Europea” (diumenge, 18 de novembre de 2012) (veure Nota 1). Entre aquests quinze

economistes n'hi ha que s'han manifestat públicament a favor de l'opció de la independència política, d'altres ho han fet clarament en contra de la independència i d'altres no s'han manifestat de manera explícita amb relació a aquesta qüestió. Tots ells, tanmateix, es van posar d'acord en l'anàlisi dels fets i van concretar com i de quina manera pot afectar a l'economia catalana una Catalunya independent, no membre de la Unió Europea, si és el cas que això s'esdevé. Explicar els fets de manera objectiva i documentada és també la motivació d'aquest article.

Abans d'entrar en matèria, dues consideracions que considero rellevants. La primera té caràcter metodològic: en aquest article m'he situat en l'escenari poc probable d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea. Ho he fet perquè malgrat la característica indiscutible d'una Catalunya europea des de tots els punts de vista: històric, cultural, econòmic, polític i social, no és possible saber amb exactitud què passarà des del vessant estrictament polític si Catalunya esdevé un estat independent en una Unió Europea dominada pels caps d'estat i de govern. Com que no hi ha cap precedent històric d'una secessió d'un territori d'un estat que ara formi part de la Unió Europea, he centrat la meua reflexió en un escenari improbable però tanmateix imprescindible a efectes de l'anàlisi. Allò que plantejo de fer és acceptar el supòsit d'una sortida de la Unió Europea de la Catalunya independent i analitzar a fons com això afectaria l'economia catalana. Ho plantejo així, no pas perquè cregui que aquesta sortida s'esdevindrà inexorablement, sinó per deixar ben clar què és allò que es capgira en una Catalunya independent no membre de la Unió Europea.

Segona consideració, aquesta de caràcter substantiu: malgrat la importància del tema econòmic, la independència d'un país, Catalunya en el nostre cas, és un projecte de naturalesa clarament política que només pot ser adequadament valorat amb criteris polítics. És a dir, allò que és rellevant de debò és que una majoria suficient de catalans decideixi democràticament si és o no preferible bastir un estat polític independent en lloc de continuar formant part del marc polític espanyol. Dit això i reconeixent aquesta dimensió fonamentalment política de la independència, entenc que és imprescindible analitzar les implicacions econòmiques que tindrà un projecte de tanta transcendència per al futur dels catalans.

II. Europa: hi ha vida econòmica més enllà de la Unió Europea?

Ara també fa un any, sis catedràtics catalans amb reconegut prestigi a les universitats americanes i europees de més anomenada, agrupats en el Col·lectiu Wilson, van publicar a la seva pàgina web (www.wilson.cat) un comunicat conjunt de títol "Europa, Europa" (13 de novembre de 2012) (veure [Nota 2](#)). En aquest article assenyalaven que l'expressió "sortir d'Europa" en realitat no vol dir res ja que Europa la conformen diverses institucions econòmiques, a més de la Unió Europea.

En efecte, a Europa hi ha diversos espais econòmics i hi són vigents múltiples acords amb dimensió política i econòmica. D'aquests diversos espais econòmics i institucions en podem

destacar cinc: la Unió Europea, l'Eurozona, l'Espai Econòmic Europeu (EEE), l'Associació Europea de Lliure Comerç (EFTA) i l'Espai Schengen.

La Unió Europea és una associació política d'estats que compta amb un mercat econòmic únic i integrat i, alhora, amb institucions polítiques comunes com ara el Parlament Europeu, la Comissió Europea i el Consell Europeu (no confondre amb el Consell d'Europa). Actualment la Unió Europea està conformada per vint-i-vuit estats després de la recent incorporació de Croàcia el passat dia 1 de juliol de 2013. Per formar part de la Unió Europea cal la unanimitat de tots els estats membres. Hi ha països europeus amb economies remarcables per la seva productivitat i que són una referència per a Catalunya, com ara Noruega o Suïssa, que no són membres de la Unió Europea.

Pel que fa a l'Eurozona, dels vint-i-vuit països que componen la Unió Europea, només disset són a l'Eurozona i tenen l'euro com a moneda oficial i única. Onze estats de la Unió Europea tenen encara una moneda pròpia que no és l'euro i hi ha un calendari d'adaptació a l'euro de les economies d'alguns d'aquests països. Hi ha països amb economies potents que no són a l'Eurozona, no tenen l'euro com a moneda i no volen disposar d'aquesta moneda com a oficial. Entre aquests, destaquen la Gran Bretanya, Dinamarca i Suècia.

L'Espai Econòmic Europeu (EEE) és un mercat comú format pel països membres de la Unió Europea més Noruega, Islàndia i Liechtenstein. Per formar part de l'EEE només cal una majoria qualificada, és a dir, el vot favorable de dinou dels trenta-un països membres.

L'Associació Europea de Lliure Comerç (EFTA) la formen actualment quatre països: Islàndia, Noruega, Suïssa i Liechtenstein. Suïssa és l'únic país d'aquests quatre que no és a l'Espai Econòmic Europeu.

L'Espai Schengen –anomenat així pel fet que els acords es van signar a la petita vila luxemburguesa d'aquest nom– està format per vint-i-dos membres de la Unió Europea, més Liechtenstein, Suïssa, Noruega i Islàndia. No en són membres Croàcia, Bulgària, Romania, Xipre, Gran Bretanya i Irlanda. Aquest espai Schengen engloba actualment més de 400 milions de persones en una superfície de 4.312.099 Km². Les normes de l'Espai Schengen impliquen l'eliminació dels controls a les fronteres internes i el seu reforçament a les fronteres exteriors; l'establiment d'una política comuna sobre l'estada temporal de les persones; i la col·laboració transfronterera policial i judicial.

Com bé diuen els membres del Col·lectiu Wilson, la consideració dels espais europeus esmentats permet constatar que els diversos països d'Europa formen part de diferents grups. Així, per exemple, Espanya pertany a la Unió Europea i a l'Eurozona. Suïssa forma part de l'EFTA i de l'Espai Schengen, però no pas de l'Eurozona ni de la Unió Europea. El Regne Unit forma part de la Unió Europea però no de l'Eurozona ni de l'Espai Schengen.

Aquesta introducció a la dimensió econòmica del que anomenem Europa serveix per poder formular millor la pregunta següent: quan hom diu que haurem de “sortir d’Europa” si som un estat independent, a què es refereixen exactament aquestes veus: a la Unió Europea?; a l’Eurozona?; a l’Espai Econòmic Europeu?; a l’Associació Europea de Lliure Comerç?; a l’Espai Schengen?

III. Per a l’economia productiva catalana, espanyola i europea és imprescindible que una Catalunya independent sigui membre de l’Espai Econòmic Europeu.

Els quinze signants de l’article de *La Vanguardia* “Independència, Euro i Unió Europea”, els sis membres del Col·lectiu Wilson en el seu comunicat conjunt “Europa, Europa” i una molt llarga llista d’economistes qualificats coincideixen a assenyalar que els interessos de la Catalunya independent, els d’Espanya sense Catalunya, els dels estats membres de la Unió Europea i els dels estats europeus no membres de la Unió, són interessos que van en la mateixa direcció pel que fa a l’economia productiva.

En una Catalunya independent, no membre de la Unió Europea, no és possible imposar aranzels i altres restriccions a la importació de productes, mercaderies, béns, serveis i capitals entre Catalunya, Espanya i Europa, si hom no vol sofrir perjudicis mutus, irracionals i innecessaris.

Les barreres aranzelàries són, doncs, una hipòtesi irreal, merament especulativa. No és de cap manera una necessitat, una conseqüència de la independència. A la Catalunya independent fora de la Unió Europea, no hi haurà restriccions que afectin la llibertat de persones, mercaderies i capitals imposades des d’Espanya, des d’Europa o des de la mateixa Catalunya. I això per les següents raons que el passat mes d’octubre tres economistes membres de la Sectorial d’Economia de l’Assemblea Nacional Catalana, Oriol Martínez Alòs-Moner, Miquel Puig Raposo i David Ros Serra, van exposar a la seva conferència “Perspectives de Catalunya en el marc de la Unió Europea”, duta a terme a l’Aula Europa, a la seu de les institucions europees a Barcelona. (veure: www.economistes.assemblea.cat)

Les raons exposades són les següents:

Primera.- Catalunya és la principal via de sortida d’Espanya cap a Europa. Si Catalunya no formés part de l’Espai Econòmic Europeu (EEE) les mercaderies espanyoles que volguessin sortir cap al nord passant per Catalunya, per la Jonquera i Portbou, haurien de pagar aranzels. El mateix passaria amb les mercaderies que altres països de l’EEE volguessin exportar cap a Espanya. Això suposaria un greu perjudici per a tots ells, Espanya inclosa. L’alternativa a la Jonquera i Portbou seria Irún, però no té capacitat per absorbir tot el tràfic i representaria un cost afegit enorme per als productes provinents de la major part d’Espanya. Pel que fa al pretès Corredor Central que requereix un túnel al Pirineu aragonès, el cost estimat es de 6.000 M€ i podria estar acabat al voltant del 2030. A més el túnel desembocaria lluny dels principals eixos francesos de comunicació: carreteres, autopistes i ferrocarrils.

Així, doncs, només cal mirar els mapes de carreteres, ferrocarrils i ports marítims per adonar-se que Espanya no pot tenir aranzels amb Catalunya, i a la inversa, perquè això implica barreres amb Europa i amb el comerç mundial.

Segona.- Catalunya és el principal mercat de les empreses espanyoles. Nosaltres constituïm un mercat molt important per a les empreses espanyoles, ja que som el país europeu més proper geogràficament i amb forts lligams econòmics que faciliten la penetració de productes espanyols en el mercat català i europeu. Així, doncs, si Catalunya quedés fora de l'Espai Econòmic Europeu i els productes espanyols haguessin de pagar aranzels, les empreses espanyoles veurien greument perjudicada la seva exportació al mercat català i europeu.

Tercera.- Moltes empreses espanyoles tenen plantes a Catalunya i si hi hagués aranzels no podrien moure lliurement les produccions entre elles. Un exemple és REPSOL, que té una refineria a Tarragona. Com és sabut, el petroli arriba per mar al port de Tarragona i el producte final, la benzina, es distribueix via camió cisterna a la resta d'Espanya. Si el comerç entre la Catalunya Estat i el Regne d'Espanya s'interrompés o es dificultés, la primera perjudicada seria l'empresa REPSOL i també les benzineres i els usuaris espanyols i catalans.

Quarta.- Les multinacionals instal·lades a Catalunya tindrien dificultats per exportar a la resta de països de l'Espai Econòmic Europeu. A Catalunya hi ha instal·lades més de 5.300 empreses multinacionals, de les quals 3.381 (un 63%) tenen més del 50% del capital en mans estrangeres. Aquestes multinacionals no són aquí per abastir el mercat català, sinó per subministrar els seus productes a tot l'Espai Econòmic Europeu, Espanya inclosa. La imposició d'aranzels a les exportacions catalanes toparia amb els interessos de totes aquestes multinacionals. I aquests interessos són molt poderosos. Pensem en empreses com ara: Volkswagen-Seat (Alemanya), Renault-Nissan (França-Japó), BASF (Alemanya), Solvay (Bèlgica), Novartis (Suïssa).

L'obstaculització de les exportacions catalanes a la Unió Europea les perjudicaria d'una manera gravíssima sense beneficiar significativament ningú. A tall d'exemple: el 90% de la producció de Novartis, empresa del sector farmacèutic, i més del 75% de la producció de les plantes de Seat-Volkswagen a Martorell i de Nissan a Barcelona, es destinen a l'exportació.

Cinquena.- La plantes de les multinacionals ubicades a Catalunya formen part de la xarxa tecnològica europea. Aquesta xarxa connecta les diferents fàbriques de cada multinacional als diversos països europeus. Si Catalunya sortís de l'Espai Econòmic Europeu i els productes interindustrials haguessin de pagar aranzels per entrar o sortir de Catalunya, es trencaria aquesta xarxa, amb gravíssims perjudicis per a les multinacionals europees.

Els economistes esmentats, Puig, Alós-Moner i Ros posen com a exemple els automòbils Audi Q3. Aquest model que es fabrica a la planta de Seat a Martorell comparteix la logística mecànica amb altres models de Volkswagen (concretament el Golf, l'Audi A3 i l'Skoda Yeti) que es

produeixen en altres factories del grup: a les fàbriques de Wolfsburg i Ingolstadt (Alemanya), a Győr (Hongria) i a Kvasiny (a la República Txeca).

És a dir, la xarxa de proveïdors, escampats per tot Europa, subministren a les diverses factories que produeixen aquests vehicles. Volkswagen, per exemple, té 61 factories distribuïdes en 15 països europeus. L'exemple de Volkswagen serveix per a Nissan, i per a diverses empreses multinacionals de qualsevol sector. L'organització i funcionament productiu intern d'aquestes empreses, tal com diu el seu nom, és ser "multi-nacional".

Sisena.- Catalunya és un mercat important per als països de l'Espai Econòmic Europeu. L'any 2011 Catalunya va importar béns de l'exterior per import de 70.849 milions d'euros. Òbviament, la major part d'aquestes importacions provenien de l'Espai Econòmic Europeu. Si s'establissin aranzels, totes aquestes vendes dels països europeus a Catalunya perillarien en perdre competitivitat enfront dels productes asiàtics i nord-americans.

Setena.- Catalunya és una economia productiva i consumidora comparable a molts dels països destacats d'Europa amb una grandària similar. I la darrera cosa que desitgen els membres de l'Espai Econòmic Europeu és perdre un mercat de les dimensions i característiques de l'economia catalana.

Catalunya, juntament amb altres regions europees com ara Roine-Alps (França), Llombardia (Itàlia) i Baden-Württemberg (Alemanya), forma part del nucli productiu més rellevant de la Unió Europea. Catalunya té un PIB per sobre de la mitjana europea i té una indústria potent i exportadora (el 26% de les exportacions d'Espanya).

Catalunya és un dels nuclis forts de l'Eurosunbelt, la regió econòmica que va des de València fins a Lió. Aquesta megaregió és la número setze del planeta amb 25 milions d'habitants i l'onzena del món en producció econòmica, 610.000 milions d'euros l'any 2009. Totes les sèries estadístiques disponibles mostren que hi ha una gran quantitat d'intercanvis econòmics molt potents entre Catalunya i el sud de França fins a Lió i com l'anomenada Euroregió de l'Arc Mediterrani (EURAM) integrada pel Principat de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià és la part més important d'aquesta megaregió.

Catalunya és reconeguda com a primera posició ("hub") logística per a Espanya i el sud d'Europa i, alhora, és una potència turística europea. Catalunya és la principal destinació de turisme estranger de l'Estat espanyol, amb més del 25% del total de turistes. Posar barreres a la lliure circulació de turistes és una aberració econòmica que perjudica tothom; per tant, aquestes barreres no existiran. El turisme aporta el 12% del PIB i de l'ocupació total de Catalunya.

Barcelona és dins la llista del "Top 5 European Cities" i fou reconeguda recentment com la primera ciutat del sud d'Europa amb potencial econòmic de futur ("FDI Cities and Regions of the Future 2012/2013", publicat pel *Financial Times*).

Vuitena.- Catalunya és un espai econòmic atractiu per a les inversions productives i financeres internacionals. I és important remarcar que el procés cap a la independència de caràcter absolutament pacífic no ha frenat de cap manera la inversió a Catalunya. Des de la manifestació de l'11 de setembre de l'any passat s'han fet més de 50 inversions rellevants de multinacionals a Catalunya. També és indicatiu que Caixabanc, enguany, el 09/01/2013 i el 12/03/2013 va col·locar 2.000 milions d'euros en bons a tres anys: 1.590 a inversors internacionals i 410 milions a inversors espanyols. (La demanda fou de 7.700 M€). El Banc de Sabadell, el 15/01/2013 va col·locar 1.200 milions d'euros en cèdules hipotecàries a tres anys: 504 M€ a inversors internacionals i 696 M€ a espanyoles. Els inversors internacionals i espanyols mai haurien invertit 3.200 M€ (més de mig bilió de les antigues pessetes) a tres anys si creguessin que la seva inversió s'ha fet en un país que quedarà fora de l'Espai Econòmic Europeu. Una Catalunya independent tal vegada no serà de manera immediata un estat polític membre de la Unió Europea, però els inversors internacionals no tenen cap dubte que formarem part de l'Espai Econòmic Europeu.

Novena.- Un altre argument a favor de mantenir la Catalunya independent en l'àmbit europeu és la qüestió del deute públic espanyol. Un dels passius més pesants que té el Regne d'Espanya i que voldrà traspasar en una part significativa a la Catalunya independent serà, sens dubte, l'endeutament estatal contret. El PIB espanyol no creix prou i l'endeutament augmenta fins al punt que pot arribar a suposar al voltant del 100% del PIB a finals d'enguany. A aquest PIB espanyol hi contribueix Catalunya amb gairebé un 19%, de manera que una Catalunya independent comportarà una disminució significativa del PIB espanyol de l'ordre d'uns 210.000 M €. Si la Catalunya independent no es queda una part substancial d'aquest endeutament del Regne d'Espanya, el percentatge de deute sobre el PIB espanyol serà un dels més alts del món; de l'ordre del 120% i amb tendència a créixer.

En aquest tema del repartiment de les càrregues de l'endeutament financer, l'Estat espanyol tindrà en la Unió Europea un formidable aliat. Els creditors europeus d'Espanya mobilitzaran els seus respectius estats per tractar d'evitar que l'escissió de Catalunya posi en perill la recuperació del seus crèdits. Allò que molt probablement voldran aquests creditors és que la Catalunya independent es quedi un 19% del deute espanyol, ja que l'economia espanyola sense l'economia catalana, només amb un gran esforç podria suportar la totalitat actual de l'endeutament del Regne d'Espanya.

En base a l'anàlisi de les nou raons exposades es pot dir, doncs, de manera taxativa que l'únic escenari raonable en la hipòtesi d'una Catalunya independent és el manteniment de l'estatu quo econòmic actual: és a dir, la lliure circulació de béns, serveis, persones i capitals entre aquests dos espais, la Unió Europea i la nova Catalunya independent no membre de la Unió Europea. Aquesta opinió la subscriuen també els economistes no partidaris de la independència política en l'article publicat a *La Vanguardia* que he esmentat, "Independència, Euro i Unió Europea".

A tall de primer resum, dues afirmacions complementàries entre si: hi ha vida econòmica més enllà del marc legal estricte de la Unió Europea, primera afirmació; i, segona tesi, Catalunya serà membre de l'Espai Econòmic Europeu per mèrits propis referits a la seva capacitat econòmica i financera i, sobretot, sobretot, per interès de les economies europees implicades, entre elles l'espanyola.

La relació productiva de l'economia catalana amb Europa no s'acaba, doncs, pel fet de la no admissió d'una Catalunya independent a la Unió Europea. Una Catalunya independent pot accedir al mercat únic fins i tot no essent membre de la Unió Europea. No hi ha obstacles jurídics, ni polítics ni econòmics a una Catalunya independent membre de l'Espai Econòmic Europeu. En resum, Catalunya independent no membre de la Unió Europea estaria exactament en la mateixa situació en què actualment estan Noruega, Islàndia i Liechtenstein.

A més, és important remarcar que el nou Estat català podria signar amb la Unió Europea un tractat econòmic bilateral que no ha de ser aprovat per unanimitat en el Consell Europeu, consell format pels caps d'estat i de govern. Els articles 207 i 218 del Tractat Fundacional de la Unió Europea estableixen que aquests acords es poden aprovar per majoria qualificada.

IV. La independència de Catalunya no comporta abandonar l'euro com a moneda

He intentat fonamentar per què una Catalunya independent, en el vessant de l'economia productiva, formaria part ineludiblement de l'Espai Econòmic Europeu i, per tant, no patiria aranzels i gaudiria de llibertat de mercaderies, treballadors i capitals. Podem analitzar ara pel que fa a la moneda a utilitzar en el nou Estat català què convé a Europa, a Espanya sense Catalunya, i a Catalunya amb un estat independent.

La meva tesi és que la independència de Catalunya no comporta abandonar l'euro com a moneda oficial i única. És evident que la no admissió a la Unió Europea implicaria també que Catalunya no podria ser un estat membre de la zona euro. Però això no vol dir de cap manera que s'hagués d'abandonar l'euro com a moneda oficial, si l'Estat català no és qui explícitament rebutja l'euro. És a dir, l'euro podrà mantenir-se com a moneda oficial i habitual en les transaccions a la Catalunya independent. Hi ha diversos precedents d'aquesta situació com són els casos de Kosovo, Montenegro, San Marino, el Vaticà, Andorra i Mònaco.

El prestigiós catedràtic català Jordi Galí, director del Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI) a la Universitat Pompeu Fabra, en un excel·lent article de títol "Estat propi i euro" publicat a la web del Col·lectiu Wilson, explica de manera clara que "les entitats financeres que operessin a Catalunya podrien accedir a la liquiditat del Banc Central Europeu a través de les seves matrius, filials o sucursals establertes a països membres de la zona euro que complissin els requisits per ser "entitat de contrapartida". És important emfasitzar que entre aquests requisits no es troba que la societat matriu del banc tingui seu a la zona euro. El

principal requeriment per poder-hi participar és ser una entitat “financerament solvent” i estar subjecte a la supervisió de les autoritats competents dins l'àmbit de la Unió Europea o de l'Espai Econòmic Europeu o, en el cas de bancs establerts com a societats fora d'aquest àmbit, a una supervisió segons estàndards comparables als d'aquell àmbit europeu.

El professor Galí remarca que en aquest escenari de l'euro com a moneda d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea, seria desitjable i beneficiós per a totes les parts implicades una articulació formal de la relació entre Catalunya i la zona euro que podria prendre la forma d'un “acord monetari” entre la Unió Europea i Catalunya. “Presumiblement”, escriu Galí, “un acord d'aquest tipus no requeriria la unanimitat dels països de la Unió Europea i, per tant, no podria ser vetat per cap Estat membre”.

L'acord monetari amb el Principat de Mònaco, que és una plaça financera important que no pertany a la Unió Europea ni a la zona euro, però que té l'euro com a única moneda oficial és, malgrat les diferents circumstàncies, una referència útil. A més de “beneir” l'ús de l'euro al Principat de Mònaco, la Unió Europea garanteix als bancs allí establerts l'accés als mecanismes de finançament del Banc Central Europeu, així com a la infraestructura europea de pagaments interbancaris i de liquidació de valors coneguda com a Target 2. A canvi d'aquestes facilitats financeres i creditícies, “Mònaco es compromet a adoptar tota la legislació europea sobre regulació i supervisió bancària i de lluita contra el blanqueig de diner”.

El catedràtic de la Pompeu Fabra i conseller del Banc d'Espanya Guillem López Casasnovas, en un escrit recent de títol “Catalunya fora de l'euro” publicat a *La Vanguardia*, de data 16 d'octubre de 2013, és de la mateixa opinió que el professor Galí. “Contràriament al que es diu”, escriu López Casasnovas, “si Catalunya tingués un Estat propi, les entitats de crèdit amb seu a Catalunya sí que podrien continuar participant en el sistema Target 2 de consolidació de les transaccions financeres. N'hi hauria prou que les nostres entitats financeres disposessin d'una sucursal o filial establerta a qualsevol dels vint-i-vuit països membres de la Unió Europea o, fins i tot, de l'Espai Econòmic Europeu”. I es pregunta el professor López Casasnovas: “les entitats financeres amb seu a Catalunya podrien accedir a les injeccions de liquiditat del Banc Central Europeu?”. I ell mateix respon: “sens dubte que sí, també gràcies a una sucursal o filial establerta –algunes ja en tenen– a qualsevol Estat membre de la zona euro, sempre que continuessin complint els criteris generals de selecció per ser reconegudes com a entitats de contrapartida. Aquests requisits inclouen el manteniment de reserves obligatòries al banc central, un 1% dels passius computables; acreditar solvència; i complir els requisits operatius del Banc Central Europeu, trets que les nostres entitats financeres assoleixen ja ara, amb escreix. Això els permetria participar en operacions de mercat obert de l'eurosistema (autoritat monetària de la zona euro) i accedir a les operacions principals de finançament a més llarg termini”.

No hi ha cap dubte, doncs, que si el nou Estat català vol tenir l'euro com a moneda oficial i única així serà, ja que això interessa a totes les parts implicades. Tenir l'euro com a moneda encara

que Catalunya no fos membre de la Unió Europea, ni tampoc formar part de l'Eurozona, no perjudica en cap aspecte a les entitats financeres catalanes, les quals, com ara, podrien accedir a la liquiditat del Banc Central Europeu a curt i a llarg termini, i gaudir dels sistemes de pagaments financers establerts a l'Eurozona.

Hem de tenir present que el Banc Central Europeu no té l'obligació de donar suport a la banca europea. Si ho està fent és per evitar el col·lapse del sistema euro. El BCE seguiria donant suport a les necessitats de CaixaBanc i Banc Sabadell, per exemple, pel fet que problemes en aquestes grans entitats financeres catalanes que en qüestionessin la solvència, produiria desestabilització en tot el sistema financer europeu. Per tant, el BCE serà el primer interessat a continuar tenint sota paraigua i control les entitats financeres amb seu a la Catalunya independent.

V. Convé que Catalunya tingui la seva pròpia moneda si no és membre de la Unió Europea?

Aquesta anàlisi dels fets monetaris, en el supòsit d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea, suscita la necessitat de considerar si convé o no que el nou Estat català tingui la seva pròpia moneda i no l'euro.

És evident que la situació descrita anteriorment referida a una Catalunya independent no membre de la Unió Europea a semblança del Principat de Mònaco, és una situació que podria funcionar durant un període llarg, però segurament no seria desitjable com a solució permanent. “Un país amb la dimensió econòmica de Catalunya”, escriu el professor Jordi Galí, “té plena capacitat per establir el seu propi sistema monetari, amb una moneda i una política monetària pròpies, que puguin ajustar-se autònomament d'acord amb les circumstàncies econòmiques del país en cada moment (atur, inflació, etc). Aquesta és de fet l'opció triada per països de la Unió Europea com el Regne Unit, Suècia o Dinamarca, que no tenint cap impediment per formar part de la zona euro, prefereixen mantenir la seva autonomia monetària, Aquesta serà segurament l'opció que també acabaran triant (almenys durant un període llarg) alguns dels països d'Europa central i de l'est que actualment romanen fora de l'euro”.

En el concepte “dret a l'autodeterminació” s'hi inclou, també, la possibilitat de decidir sobre si hom vol tenir una política monetària pròpia o no i gaudir o no d'una moneda compartida. Com diu el professor Galí, “tot i que la prosperitat a llarg termini d'un país hauria de ser independent de la moneda que utilitzi (com a mínim si adopta una política monetària raonable), el comportament de l'economia a curt termini es veu molt influït pels tipus d'interès, el tipus de canvi i l'oferta de crèdit bancari, variables totes elles que depenen dels arranjaments monetaris adoptats per un país i de la seva política monetària”.

Segons el meu parer, plantejar aquesta qüestió d'una política monetària pròpia sense l'euro en una Catalunya independent fora de la Unió Europea topa, en primer lloc, amb l'ampli consens

que sembla existir a Catalunya, en el món empresarial, a la societat civil i també en un ampli ventall de forces polítiques parlamentàries, sobre el desig de continuar amb l'euro com a moneda i de renunciar a una política monetària pròpia, tot delegant aquesta política al Banc Central Europeu. Anar contra aquest consens social no té cap sentit polític.

En segon lloc, anar contra allò que volen els governs europeus que tenen l'euro com a moneda oficial, no sembla un escenari possible per a la Catalunya independent, en el curt termini. Remarco: en un curt termini, és a dir, en els primers anys de la independència política. Les empreses multinacionals instal·lades a Catalunya tampoc volen tenir risc de canvi en la moneda que pogués alterar el valor dels seus actius ni volen incertesa en els costos de les diferents factories, risc que es podria produir si hi hagués devaluacions.

Sóc de l'opinió que no podem analitzar en abstracte l'opció de tenir o no una moneda pròpia i una política monetària específica, sense referir-nos a la situació actual de pertinença a l'euro. Com diu el professor Jordi Galí, "hem de tenir en compte el fet que Catalunya pertany avui a la zona euro, i que el desenvolupament i adopció d'un sistema monetari propi per part d'un país (sigui nou o no) sempre requereix una transició potencialment complicada i amb riscos importants en el curt termini".

Encara que una anàlisi dels pros i contres de gaudir d'una política monetària pròpia està fora de l'abast d'aquest article, sí que podem afirmar que els factors de risc per a l'economia catalana serien molt alts si hom volgués passar d'una moneda euro i una política monetària establerta pel BCE a una moneda pròpia i a una política establerta per Banc Nacional de Catalunya, el futur banc supervisor i regulador del sistema financer català en substitució del Banc d'Espanya. Parlo del banc central català de nom hipotètic Banc Nacional de Catalunya perquè en qualsevol dels escenaris polítics que s'esdevinguin, fora o no de la Unió Europea, la Generalitat de Catalunya haurà de crear un banc oficial que reguli, inspeccioni, sancioni i endreci el sistema financer català. Entre les estructures d'estat que la Generalitat ja ha posat en marxa com és el cas de l'Agència Tributària Catalana, per poder recaptar tots els impostos i tributs pagats pel catalans, hi ha d'afegir, al més aviat possible, el disseny del nou banc central català.

En síntesi: a partir de la legalitat existent i dels interessos econòmics i financers compartits entre una Espanya sense Catalunya, una Catalunya independent i els països membres de l'Espai Econòmic Europeu, en el nou Estat català es mantindrà la llibertat de mercaderies, béns, serveis, treballadors, persones i capitals, i l'euro serà, a l'inici de la independència, la moneda oficial i única. Així, doncs, la independència en si mateixa i per si mateixa no comporta capgirar cap de les característiques que té ara l'economia catalana pel que fa als aspectes productius i monetaris esmentats.

VI. Què és allò que realment es capgira per a l'economia catalana en el pas cap a la independència.

Allò que sí que capgira de manera substantiva la situació de l'economia catalana és el fet polític mateix de la independència, sigui o no Catalunya membre de la Unió Europea. A l'article de Relleu número 114-115, vaig assenyalar que en una Catalunya considerada un nou estat polític apareixen dues realitats de gran impacte sobre l'economia catalana. La primera realitat és que en el nou estat independent l'economia catalana recupera una part de la seva riquesa en forma de dèficit fiscal. I la segona realitat és que el nou Estat català pot fer una política adient a les necessitats de l'economia i la societat catalana.

En el nou Estat català la primera cosa que s'esdevé és que desapareix el dèficit fiscal. I alhora que desapareix el dèficit fiscal, apareixen nous costos relacionats amb una estructura política d'estat, costos d'estat que ara suporta l'Estat espanyol. És evident que en el nou Estat català deixa de tenir sentit parlar de dèficit fiscal, ja que aquesta noció mesura la diferència entre els impostos pagats pels catalans a l'Estat espanyol i que no retornen sota cap concepte a Catalunya. Amb la independència política s'ha tallat, doncs, el nus gordià del dèficit fiscal i no hi ha relació fiscal amb l'Estat espanyol, com no n'hi ha amb l'Estat portuguès o l'Estat francès. Parlem de dèficit fiscal i no pas de dèficit pressupostari, i només de relació fiscal, ja que certament i per fortuna, hi ha una intensa relació productiva, comercial, financera i de serveis entre el Regne d'Espanya i la Catalunya independent fora d'Espanya. La relació fiscal de Catalunya amb Espanya no s'acaba si el model polític és unitari descentralitzat, federal o confederal. Només s'acaba amb la independència política.

Pel que fa a la relació fiscal amb la Unió Europea, si Catalunya fos un nou estat membre hauria de contribuir a finançar el pressupost comunitari i, alhora, es beneficiaria de les polítiques de despesa comunitàries.

De fet, actualment Catalunya ja té aquestes relacions pressupostàries amb la Unió Europea, tot i que no són relacions directes sinó que s'articulen a través del govern central. Com diu la professora Marta Espasa en un article al diari Ara de data 23 de setembre de 2013 de títol "Catalunya: contribuent neta a la UE", "els efectes del pressupost de la Unió Europea sobre Catalunya són conseqüència de la conjugació del sistema de finançament i de les polítiques de despesa. Així, Catalunya contribueix a finançar el pressupost comunitari en la mesura que suporta els diferents ingressos comunitaris, i rep recursos procedents de la Unió Europea en la mesura que es beneficia de les diverses polítiques comunitàries".

Segons un estudi del Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya, publicat aquest mes de setembre, des de l'entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea l'any 1986, Catalunya ha fet aportacions netes positives a la Unió Europea. És a dir, els ingressos comunitaris derivats de les aportacions dels ciutadans catalans han superat les despeses que la Unió Europea ha destinat a Catalunya. Espanya, en canvi, és receptora neta de recursos europeus.

En el període de vint anys, 1986-2006, Catalunya ha enregistrat un dèficit fiscal amb la Unió Europea de 5.787 milions d'euros. En el període dels set darrers anys, 2007-2013, les estimacions apunten a un dèficit de 9.488 M€. Així, doncs, Catalunya ha fet aportacions netes per valor de 15.272 M€ en els vint-i-set anys de pertinença a la Unió Europea.

Analitzant les estadístiques publicades per la Generalitat es pot constatar que entre 1986 i 2006, vint anys, per cada euro que Catalunya ha aportat a la Unió Europea, només li han retornat 0,59 cèntims d'euro. Els 41 cèntims restants s'han distribuït entre altres territoris receptors nets de la Unió. En el mateix període, Espanya ha rebut 1,64 euros per cada euro aportat, és a dir, s'ha beneficiat de 64 cèntims addicionals procedents d'altres territoris. Catalunya genera al voltant del 18,5% dels recursos que Espanya aporta a la Unió Europea, però a l'hora de repartir, només rep el 6,4% dels fons europeus.

Les dades d'aquest estudi indiquen, també, que el saldo fiscal de Catalunya amb la Unió Europea en el període 2007-2013, segons càlculs provisionals, podria registrar un dèficit anual de 1.355 milions d'euros, un 0,69 % del PIB de Catalunya. És a dir, pel període 2007-2013, per cada euro aportat per Catalunya, aquesta només s'hauria beneficiat de 30 cèntims, mentre que els altres 70 cèntims es destinaran a altres territoris.

Com diu la professora Marta Espasa a l'article esmentat "Catalunya: contribuent net a la UE", són tres les causes que expliquen aquest dèficit fiscal: Com que Catalunya és una regió rica dins l'Estat espanyol, suporta en més quantitat els ingressos comunitaris.

Com que Catalunya presenta un nivell de renda per càpita superior a la mitjana comunitària, això comporta que estigui exclosa de ser regió objectiu prioritari dels fons estructurals.

Com que l'agricultura, la ramaderia i la pesca pesen poc en l'estructura productiva catalana i la seva especialització agrícola és en conreus mediterranis, els recursos comunitaris provinents de la política agrària comuna, la PAC, no són gaire elevats.

És important remarcar que aquest dèficit fiscal de Catalunya amb la Unió Europea està inclòs, en línies generals, en el càlcul del dèficit fiscal de Catalunya amb Espanya, de l'ordre del 8% del PIB. És a dir, als 16.000 milions anuals de dèficit fiscal amb Espanya no caldria sumar-hi els 1.355 milions de dèficit fiscal amb la Unió Europea. El Departament d'Economia està aprofundint en l'anàlisi de tots els programes comunitaris a Catalunya i ajustar si s'escau la xifra de dèficit considerada per l'Estat espanyol pel que fa a les despeses de la Unió Europea a Catalunya.

La conclusió més important que ens convé retenir i que és evident per si mateixa és que si la Catalunya independent no és membre de la Unió Europea no tindrà cap relació fiscal amb el pressupost d'ingressos i despeses d'aquesta institució i, per tant, no experimentarà un dèficit fiscal. Per a la Unió Europea la xifra de 1.355 milions d'euros anuals no és significativa. Sí que ho és, en canvi, per a Catalunya.

En el cas que el nou Estat català fos membre de la Unió Europea seria un estat independent similar en termes de població i renda a països com Dinamarca, Suècia, Finlàndia o Àustria, tots ells països que aporten més fons que no pas reben de la Unió Europea.

VII. Una política econòmica específica al servei de l'economia catalana.

La segona gran diferència respecte a la situació actual és que el nou estat independent pot fer una política econòmica pròpia, una política adient a les necessitats específiques de l'economia catalana. Són el Parlament i el govern català i no pas els espanyols, els qui tenen plenes competències sobre la política econòmica i financera a aplicar en benefici del creixement de l'economia catalana.

La característica d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea consisteix a tenir molt més camp per córrer del que ara disposem, i poder així tenir capacitat pròpia i exclusiva per establir les polítiques econòmiques que ens convingui aplicar. No podrem fer com Noruega o Suïssa, que no són membres de la Unió Europea, ni tenen l'euro, perquè nosaltres sí que tindrem l'euro per moneda oficial, però són molts els àmbits econòmics en els quals podrem actuar respectant les regles del joc de l'economia oberta de mercat. Àmbits que ara estableix el govern espanyol i la Unió Europea i no pas la Generalitat de Catalunya ni el Parlament català.

Al meu entendre, poder fer una política econòmica de caràcter propi, en l'àmbit fiscal, laboral, agrari, industrial, financer, mediambiental, etc, és l'argument fort a favor de la independència política des del punt de vista econòmic. Un argument fort que es complementa amb el nou escenari d'eliminació del dèficit fiscal amb l'Estat espanyol, a partir de la independència. En una Catalunya independent, si es fan bé les coses, les possibilitats de millora econòmica i de benestar social són molt més clares i superiors a les que es pot tenir en tant que membres de l'Estat espanyol, en qualsevol de les modalitats polítiques, reals o possibles d'aquest estat. Ni el model autonomista descentralitzat amb pacte fiscal en la línia del concert econòmic; ni el federalisme simètric o el federalisme asimètric; ni el model confederal, poden competir en possibilitats d'eficàcia econòmica respecte a l'estat independent català, en el marc de la Unió Europea o fora de la Unió Europea i dins l'Espai Econòmic Europeu.

VIII. Les dificultats d'anar sols, en una Catalunya independent no membre de la Unió Europea.

Aquest escenari d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea obligarà a una major responsabilitat, ja que en primer lloc el nou estat no tindrà cap presència a les institucions comunitàries, i en segon lloc, no existirà el marc de referència de les polítiques econòmiques i monetàries de la Unió.

No hi haurà polítics catalans al Parlament europeu, ni representants a la Comissió Europea, ni al Consell Europeu, ni al Banc Central Europeu. La Unió Europea ha iniciat un camí cap a la futura unió política, fiscal i bancària en què una Catalunya independent no membre de la Unió

Europea no hi podria participar. A l'horitzó hi ha la possibilitat d'un president electe, i d'un govern escollit a les urnes. Catalunya independent no participarà en aquestes eleccions si no és acceptada com a membre de la Unió Europea.

Aquest factor polític amb conseqüències econòmiques indirectes és per mi el principal element negatiu per a una Catalunya independent no membre de la Unió Europea. Un factor negatiu al qual s'afegirà la paradoxa d'una Catalunya independent, que pel fet de ser un estat polític independent i deixar de ser una "regió espanyola" no podrà participar en institucions regionals en què la Generalitat de Catalunya ha estat protagonista destacada, institucions com ara l'Assemblea de Regions d'Europa o els Quatre Motors d'Europa.

IX. Allò que serà determinant per a la adhesió a la Unió Europea.

Si el nou Estat català fos expulsat automàticament de la Unió Europea –una hipòtesi improbable– i després volgués ser membre de la Unió Europea, hauria de complir les condicions establertes en els Tractats comunitaris.

L'advocat Casimir de Dalmau, a l'article "Euroembolic", publicat al diari Ara de data 28 de setembre de 2013, escriu que "Catalunya ja aconsegueix ara tres condicions d'accés a la Unió Europea i és essencial que el camí de la transició nacional vers l'estat propi no espatlli aquesta excel·lent posició de sortida".

Aquests tres condicions són: constituïm un territori de matriu i cultura europea; tenim una democràcia parlamentària basada en el respecte als drets humans; i disposem d'una economia oberta de mercat, fonamentada en les llibertats de mercaderies, serveis, capitals, treballadors i persones.

Els Tractats exigeixen que a més d'això, un nou estat membre tingui allò que s'anomena "cabal comunitari". És a dir, el conjunt de les normes de dret originari i de dret derivat de què disposi la Catalunya independent ha de ser coincident amb l'ordenament jurídic comunitari. Això s'haurà de plasmar en la nova Constitució catalana de la Catalunya independent.

Paral·lelament a aquest camí es precisarà disposar d'unes estructures d'estat que la Unió Europea considera imprescindibles per als estats que en sol·liciten l'ingrés. Aquestes estructures d'estat es concreten en un banc central català, el Banc Nacional de Catalunya, les funcions del qual hem considerat abans; una Agència Tributària Catalana, capaç de recaptar tots els impostos i d'inspeccionar i sancionar; un sistema judicial propi; una policia reconeguda com a tal més enllà del territori català; i uns diplomàtics acceptats oficialment a les instàncies polítiques mundials i europees.

Aconseguir tot això és perfectament al nostre abast.

X. Els veritables reptes econòmics de la Catalunya independent membre o no de la Unió Europea.

El veritable repte econòmic que el nou Estat català tindrà davant els ulls, sigui o no membre de la Unió Europea, és aconseguir prosperitat econòmica, eficàcia en la distribució dels recursos, qualitat mediambiental, equitat a l'estat del benestar i justícia redistributiva. Aquest repte haurà de traduir-se en unes taxes d'atur raonablement baixes, un nivell de vida semblant al dels primers països europeus, una dispersió de la renda que sigui moderada i una protecció eficaç per als qui no puguin seguir el camí del progrés econòmic.

Hi ha molts economistes partidaris de la independència política de Catalunya que coincidim en la necessitat de construir un país que compti amb institucions polítiques i econòmiques que vagin a la una, en relació amb dos objectius: per una banda, protegir l'empresa creadora de valor econòmic en el mercat global; per l'altre cantó, protegir de manera efectiva, segura i eficient, els qui corren el risc de quedar enrere.

Per aconseguir aquests dos objectius bàsics, una Catalunya independent pot emmirallar-se en vuit països del centre i del nord d'Europa amb els quals compartim una dimensió geogràfica equivalent, una grandària de població similar i sobretot una voluntat de ser com són ells, pel que fa a l'àmbit econòmic i social: països que en el context mundial són els més equitatius del món, els més competitius en el mercat global i els de major renda per càpita a Europa. Aquests vuit països són Àustria, Bèlgica, Holanda, Suïssa, Suècia, Dinamarca, Noruega i Finlàndia.

En el llibre *Com Àustria i Dinamarca: la Catalunya possible* dels economistes Xavier Cuadras, Modest Guinjoan i Miquel Puig publicat a Pòrtic Edicions, aquest setembre de 2013, hi trobem aquesta orientació per a la futura Catalunya. De la lectura del llibre centrat en l'anàlisi de les característiques econòmiques, socials i polítiques dels vuit països esmentats abans, se'n pot deduir que la Catalunya independent ha de donar prioritat a l'educació en tots els seus nivells; potenciar la recerca científica i tecnològica, enfocar l'economia cap a l'exportació de mercaderies, béns i serveis; augmentar la productivitat de les empreses; mantenir, perfeccionar i enfortir el nostre estat del benestar; garantir les pensions i els subsidis als més necessitats i als qui no poden seguir. Si ens orientem cap aquest camí, gens utòpic, ben real i possible valdrà la pena viure en la Catalunya independent membre o no de la Unió Europea.

I d'acord amb l'anàlisi que he fet, he de remarcar que d'aquests vuit països, sis són membres de la Unió Europea i dos, Noruega i Suïssa, no en són. I dels sis membres que pertanyen a la Unió Europea, dos d'ells, Dinamarca i Suècia, no són membres de la zona euro. És a dir, dels vuit països de referència només quatre –Àustria, Bèlgica, Holanda i Finlàndia– pertanyen alhora a l'Eurozona i a la Unió Europea. Menys Suïssa, els altres set països esmentats són membres de l'Espai Econòmic Europeu, espai al qual sense cap mena de dubte pertanyeria el nou Estat català, pel fet de coincidir els interessos econòmics i financers de tots els protagonistes, inclosa una Espanya sense Catalunya.

NOTES:

(1).- Aquests quinze economistes són: Alicia Adserà, Oriol Amat, Enriqueta Aragonés, Germà Bel, Núria Bosch, Ramon Caminal, Xavier Cuadras, Marta Espasa, Francesc Granell, Modest Guinjoan, Elisenda Paluzie, Alfredo Pastor, Clara Ponsatí, Miquel Puig i Jacint Ros Hombrevella.

(2).- Els sis membres del Col·lectiu Wilson són els catedràtics: Pol Antràs, Harvard University; Carles Boix, Princeton University; Jordi Galí, Director investigador sènior del Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI), Gerard Padró i Miquel, London School of Economics; Xavier Sala i Martín, Columbia University; i Jaume Ventura, investigador sènior del CREI.

Publicat a 116-117 Gener-Juny 2014